

ՓՂՈՍԻՐԵԼՅ ԳԼԵԱԶԱՆ.

Երբեմն Գանձասարու Աշխարհի կողմից կաթուղիկասաց յատուկ եղած փղոսկրեայ գաւաղանը՝ Մայր Աթոռոյս նորահաստատ թանգարանում՝ գետնի վրայ եւ աղահոգիւնի համար՝ Արցախոյ վիճակին Առաջնորդական Փոխանորդ Արժ. Գէորգ Վարդապետ Սուրէնեանց՝ առաքեց այս ի Մ. Եջմիածին, որոյ համար շնորհակալութիւն կ'այտնեմք նորին Արժանապատուութեան:

Այս առթիւ կրկին յատուկ պարտաւորութիւն կ'զնեմք բոլոր Քեմակալաց, Փոխանորդաց եւ համայն ձեռնհաս սիրելի ազգայնոց վերայ՝ զի ուր նշանաւոր հնութիւններ կ'առնուին կամ ձեռք կրբերեն՝ թող քանան Մայր Աթոռոյս թանգարանին նուիրել տալոյ եւ յղելոյ, որպէս զի այսպիսի կեդրոնի մէջ ուշադրութեան արժանի եւ կարեւոր հնութիւնքն հաւաքուին եւ ապահովուին:

Պ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԱԳԱՄԵՍՏՅ.

Տփլիսեցի Մեծապատիւ Պ. Յարութիւն Յակոբեան Աղամեանց՝ որ երբեմն Կողբայ աղահանքի կապալառու էր՝ ի պէտս ձեմարանի Մայր Աթոռոյս Մ. Եջմիածնի երկու հարիւր հատ աղաքար նուիրեց:

Յիշեալ անձի բարեպաշտութիւնը կ'աւելնէ եւ շնորհակալութիւն կ'այտնեմք այսպիսի գեղեցիկ զգացմանց եւ եռանդեան հաւաստիք ներկայացնող նշխարանաց համար:

Հետեւելը հրատարակել թախանձանօք խնդրուած է:

ԶԵՅՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԵՆԴԷՍ

ՅԵՂԷՔՍԵՆԳԻԼԳՈԼ.

Ամսնաւոր և ներդաշնակ երգեցողութեան հրապուրիչ ազդեցութիւնը թէ ինչ տպաւորութիւն ունի մարդկային սրտի զգացման վերայ, ի վաղուց անտի. որպէս Հայաստանեայց սուրբ Եկեղեցւոյ Երանաշնորհ Սուրբ Հարք, նոյնպէս և ի նորումն շատ գրիչներ պարտեալան էջերում ընդարձակօրէն պարզարանել են. արդարեւ ոչ մի բան չէ կարող այնպէս զարմանալի զի թուածամբ գրաւի մարդոյ սիրտը շուտ որպէս լսիլիքի ակորձ մի սրտաշարժ երգի ձայն, որ մի քանի րոպէում յանկարծ ուրախութեամբ զբաղուած մի սիրտ՝ մեքենայաբար յեղաշրջում է գէպի տրեւութիւն, կամ ընդհակառակը տխրութիւնից գէպի ուրախութիւն. բայց որ և իցէ մի երաժշտական ներդաշնակ ձայն որչափ վսեմ՝ տպաւորութիւն ունի մարդոյ զգացման վերայ, որքան քաղցր և հաճելի է լսելեաց, նորա հոկատակը մի անկանոն և խառնիճաղանձ երգեցողութիւն այնքան ծանծրացուցիչ է, անհամ և անսիրտ լսելեաց. ուրեմն զհնութիւն և փառք վերնախնամ Տեսութեան, պարծանք մեր առաքելական սուրբ Եկեղեցւոյն և պատիւ կրախտադիտական Ազգախնամ Հայրապետին, որոյ շնորհիւ և անխնջ հոգացողութեամբ Հայոց Եկեղեցին ձեռք բերեց մի խիստ կարեւոր և անհրաժեշտ պիտոյք. ինչ է Չայնագրութեան արհեստը՝ և աներկբայ կ'աշխատէ ակնկալեալ արդիւնքը բնագիտութ. արդարեւ անգնահատելի մի արհեստ, որով անկարծիք պէտք է խալառ խանգարմունքից ազատուին մեր երջանկաշիւատակ Սուրբ մարդապետաց քրտնալատատակ աշխատութեանց քաղցր պտուղները, որոնք անկանոն և խառնիխուռն ձայներով Եկեղեցիներում զանազան տեսակ, մանաւանդ գեղջկականներում, իրաւի կորցրած էին խրեանց բնական վսեմ անուշութիւնքը. Հայաստանեայց սուրբ Եկեղեցւոյ արքազան երգոց վսեմ տողերը, նոցա հրաշամիտ բա-

ները իրրե պատուական քարինք աղամանդեայ մի-
նը միւսի հետ հիւսուած՝ երբոր հնչումն կանո-
նաւոր և ներդաշնակ եղանակաւ՝ թէ ինչ վեմ
զդացումնիր էտարուրերում մի ջերմեռանդ որտում
և թէ ինչ խոր տպուորութիւն ունի Եկեղեցա-
սէր Հայի վերայ իրրե սուր նետի սլաքներ
թափանցելով նորա քնքուշ սրտի խորքերում,
կարծես բռնարար դուրս կթափեն ջիւր՝ արաս-
ուաց առատ կաթիլներ նորա պայծառ աչերից, այդ
փորձը անձամբ անձին փորձելու բազդ ունեցայ
յատուկ պաշտօնովս գտնուելով Աղէքսանդրա-
պօլ քաղաքի աւագ Եկեղեցում։ Սուրբ Յակով-
բայ պահօց ուրբով՝ երկնային էր սուրբականին
համաձայն մտայ Եկեղեցին, բայց ի՞նչ յան-
կարձ լիւելով շարականի ներդաշնակարար քաղ-
ցըր երգելը՝ ուշքս ու միտքս գրաւուեցաւ յայն
աստիճան, որ բոլորովին կերպարանափոխուած
երևեցաւ ինձ մշտապէս տեսածս տաճարը և Եկե-
ղեցում՝ գտնուող բոլոր ժողովրդեան խուռն բազ-
մութիւնը, որոց սրտի զգացումը արտայայտում
էին բոլորովին լռելիայն նոցա երեսաց ժպտագոյն
տեքըր և աչքերի արտասուախառն մերթ ուրախ
և մերթ տխուր նայուածքը։ Հառիճեան դպրոցի
Հոգեւոր ուսումնարանից դուրս եկող աշակերտնե-
րից մի քանի գեղջուկ մանուկներ կիսաբոլորակ
կազմելով Եկեղեցւոյ ատենում իւրեանց արիաջան
ուսուցչի առաջնորդութեամբ և ընդ ձայնագրու-
թեան աշակերտաց Հոգեւոր դպրոցի նոյն քաղաքի
արդարեւ այնպէս ներդաշնակ էին երգում՝ որ ան-
կարելի էր աչաց արտասուք զսպել։ Բարեջան ու-
սուցիչն էր Հառիճեան դպրոցի աշակերտներից
Պարոն Յովհաննէս Մկրտչեանը, որին նոյն իսկ
Գպրոցի բարեպաշտօն ընկերութիւնը համաձայն
բարեհաճ կամոց Ահհափառ Հայրապետի՝ ուղար-
կել էր յատկապէս ձայնագրութիւն սովորելու
սուրբ Էջմիածնում։ յիշեալ գպրը ի ընէ գո-
լով սրամիտ և աշխոյժ պատանի՝ անդ շնորհիւ
և խնամք նորին Ահհափառութեան ըստ արժա-
նոյն կտտարեւելագործելէն՝ զկնի վերադարձեալ էր
ի Հառիճ և անհամբեր սրտիւ շտապել էր շարու-
նակել իւր դասախօսութիւնը անդ պատրաստի
գտնուած աշակերտաց, ի 25 էն Սեպտեմբերի
1874 ամի։ Չնայելով արիաջան ուսուցչի անխը-

նայ աշխատութեանը՝ ամենեւին անուշառապէս կա-
րող ենք դատել, որ արդարեւ ինչպէս իւր մշտա-
կան ցանկութիւնն է եղած, ընդ փոյթ կարողա-
ցել է պսակել այն սուրբ նպատակը մեր Ահհա-
փառ Հայրապետի, որի համար նուիրելու չէ խը-
նայել իւր թանկագին կեանքը, որով և մխիթա-
րել նորին սուրբ Օծութեան վշտամբեր սիրտը։
Սորան արդէն յայտնի ապացոյց կարող ենք նկա-
տել աշակերտաց կարճ միջոցում անակնուկելի
յառաջադիմութիւնը, որոնցից առաջնակարգն ըրը
չնայելով որ անընդհատ շարունակած են եղած
Չայնագրութեան հետ միասին նաև ուսումնարա-
նում աւանդուած բոլոր առարկաները արդէն ան-
թերի աւարտել են իւրեանց ուսումը, որոց բա-
րեպաշտը ներկայն աներկբայ երաշխաւոր է եղած
ապագայի սկնկալեալ պատշաճաւոր արդեանցը
և պողոյն, որովհետև յիշեալ բարեպաշտօն ըն-
կերութիւնը իւր սեպուհ պարտաւորութեան հա-
մաձայն ուղարկել էր սոցանից մի քանիսը ի սուրբ
Էջմիածին ի մասին հարցաքննութեան և անդ ըստ
արժանոյն հաջաքննուելէն զկնի վերադարձել էին
մեծաւ ուրախութեամբ։ Ահհափառ Հայրապետի
հրամանաւ խրախուսուելով Վերսկուսութեան չորս
աստիճանաւ, որ մեծ բազդ է այն զիւղականներին
և անպատմելի ցնծութիւն Եկեղեցութեան։ Չպէտք
է մոռնալ յիշել նոյնպէս որ այդ բարեջան ու-
սուցիչը, շատ ժամանակ չէ, որ տնօրէնութեամբ
մեծապատիւ Հոգաբարձութեան Հոգեւոր Գպրոցի
Հայոց Աղէքսանդրապօլու հրաւիրուած է նոյն
ուսումնարանում դասատուութեան համար
Հառիճեան Գպրոցի դասախօսութիւնը իւր ա-
շակերտներից միոյն յանձնելով։ սակայն դար-
ձեալ աներկբայապէս կյուսամբ, որ յիշեալ զը-
պիրն ևս արդիւնաւոր կհանդիսանայ ապագային,
մանաւանդ մինչդեռ պատրաստի կան այնտեղ
երկրորդ կարգի աշակերտներից դրեթէ ոչ սակաւ
թուով։ քաջայոյս ենք նմանապէս որ այս ան-
ցնահատելի արուեստը շուտով կտարածուի նաև
Աղէքսանդրապօլու բոլոր վիճակների եկեղեցիներ-
ում։ Եթէ այն պատուական արուեստի տարած-
ման կշտապի մեր եկեղեցականաց դասը համա-
ձայն Ահհափառի սուրբ նպատակին, Բայց ցա-
ւալին այն է, որ ոմանք

կարծես խոր լծմբութեամբ պաշարուած և զուգ-
ները կակուղ բարձի վերայ պինդ միած քաղցր
քնում են լծեպէտ բարեպաշտօն Ընկերութիւնը
յիշեալ Գորոցի առ հասարակ քահանայաորդաց
և քահանայացու դպրաց համար առատ պաշարե-
ղեններ է պատրաստում հառիճ, և բացի նորան՝
ամենայն ջան ի գործ դրած հոգևոր Կառավարու-
թեան միջնորդութեամբ անդադար զբոլումբ բոլո-
րին ևս, որ այսպէս ակամայ կամեք և դանդաղ
չշարժուին՝ այլ խնայեն անգին ժամանակի կորուս-
տեանը:

Այս մեր անպաճօճ մի քանի տող զրու-
թիւնը ուղղելով Խմբագրութեանը Արարատայ՝
խնդրեմ հիւրընկալնուլ պատուական ամսագ-
րոյդ էջերում, յուրախութիւն բազմահոգ սրտի
Ազգայնեամ սուրբ Հայրապետի, ի քաջակերու-
թիւն միւս ուսուցչաց Զայնագրութեան, պատուե-
լի ընկերաց Պ. Յովհաննու Մկրտչեան, ի պար-
ծանս բարեպաշտօն Ընկերութեան հառիճոյ վա-
նից, որք ամենայն զգուարութեանց տոկալով և
տառապակիր աշխատութեամբ՝ մեծամեծ ծախիւք
սպասում էին այսպիսի մի մխիթարիչ և փառա-
ւոր ապագայի և հետեւորար ի յորգոր և ի խը-
բախոյն մեր պատուարժան եկեղեցական դասուց:

ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՐ ՄԵԼԻՍԵՆԵԿԵԱՆ ԱՅԹԵՆՈՒՐԹԻ:

Ի 15 Ն ՂԵԼԻՄԵՆԵԼԻ 1875 թ.

ՅԼԵԽԱՆԴՐԱԿՈՆ:

Ի ՀԱՄԱԽՈՅ

Համախոյ Վ իճակին Արժ. Թանա-
կան Վ Երատեսուչ Սահակ Վ արդապետ
անցեալ տարւոյ վերջերում՝ Վ իճակին
Հայոց հոգևոր մի քանի Վարդաց վե-
րայ հսկելոյ և այլ կարևոր հոգացողու-
թեանց համար շրջագայելով՝ յանուն
Վ. Ե. Հայրապետի գրած տեղեկագրէն
հետեւեալ ծաղիկաբաղ պարբերութիւնը
հրատարակել կարևոր կհամարինք:

Վարդացի Վարդապետ գտի ոչ յայնքան բա-
ւականացուցիչ զրուցեան ըստ արտաքին կա-
ռավարութեանն ի պատճառս լծուցութեան և
անտարբերութեան . . . Թիւ ուսանո-
ղաց ի նմա էին երեսուն և երեք մուտք դպրոցին
ոչ աւելի քան զհինգ հարիւր բուրլիս որք գո-
յանան ի տոկոսեաց երկու հազար երեք հարիւր
երեսուն և երեք բուրլի ուսումնարանապատկան
մայր գումարաց և յայլ և այլ նուիրատուու-
թեանց ծախք նորին հաւասար են մտից ուսուցիչ
կրօնի և երգեցողութեան են տեղական քահա-
նայք իսկ միւս մնացեալ առարկայից՝ Հուշեցի
Սմբատ Վալարեկեանց զկարևոր կարգադրութիւնս
ի ներքին և յարտաքին բարոք և յարդիւնաւետ
կառավարութիւն այս դպրոցի արարի և յայտ-
նեցի Կոնստանտնուպոլս տեղւոյս ի գիտութիւնս:

Հայ ժողովրդականք Վարդապետ, յորոց բնիկք
լծէ արականք և լծէ իգականք են քառասուն և
վեց, իսկ օտարականք չորս հարիւր յիսուն և վեց,

Երկրորդ՝ յայց ելի և գեղջն Խաչմազու, որ
անկանի յարեմտակողմն Վարդապետ քսան և հինգ
վերստ հեռաւորութեամբ շրջապատեալ տաճկա-
կան զիւղորէիք, ուրանօր տունք Հայոց են քսան
և եօթն. Հայ ժողովրդականք տեղւոյս առ անցի-
տութեան Հայ բարբառոյ ի գործ ածեն զտաճ-
կացն բարբառ և կեան ըստ տարազու կենցաղա-
վարութեան նոցա լծողում ասել լծէ՝ բազումք
ի նոցանէ չգիտին և զխաչակնքիլ ի դէմս իւր-
եանց. — Զեկեղեցի սոցա գտի յայնորինակ խախ-
տեալ, քայքայեալ և յանշուք զրութեան, յո-
րում անհնարին է առնել զժամերգութիւնս մա-
նաւանդ լծէ պատարագել: Հինգ ամբք յառաջ
քան զայս ունէր եկեղեցիս այս զերեք հարիւր
բուրլի գումարս, զորս ըստ լուծման Ախնոյի Խաչ-
մազցի Պետրոս բէկն Վազարեանց ի գործ ածեալ
է ի վերայ կառուցման նորոյ եկեղեցւոյ մերձ հը-
նոյն, խոստանալով զպակասորդն հոգալ յիւրմէ
սեփհականութենէ . . .

Յետ պարտուպատշաճն խրատարանութեան և
յորդորանաց զժողովուրդն յաստուածապաշտու-
թիւն և յազգասիրութիւն՝ պատուիրեցի յիշեալ
Պետրոս բէկի Վազարեանց աւարտիլ զլինութիւնս